

Herkomst van in Nederland voorkomende buitenlandse Stormmeeuwen *Larus canus*

Origin of foreign Common Gulls *Larus canus* in the Netherlands

KLAAS KOOPMAN

Stormmeeuwen die in Nederland zijn geboren of broeden, overwinteren voornamelijk vanaf Noord- en West-Nederland zuid- en westwaarts tot in Noord-Frankrijk en Zuid-Engeland. Eerstejaars vogels overzomeren deels in Nederland en deels ten zuiden van ons land (Koopman 1988). Naast de eigen Stormmeeuwen komen blijkens terugmeldingen van geringde vogels het gehele jaar in Nederland ook veel Stormmeeuwen voor uit gebieden die ten noorden en ten noordoosten van ons land liggen.

In dit artikel zal worden nagegaan waar deze vogels vandaan komen en op welke wijze zij zich in de loop van het jaar over ons land verspreiden.

Materiaal en methode

Voor deze analyse zijn gebruikt (1) terugmeldingen uit Nederland van Stormmeeuwen die in het buitenland als pullus zijn geringd en (2) buitenlandse terugmeldingen tijdens het broedseizoen (april-augustus) van Stormmeeuwen die als volgroeide vogel in Nederland zijn geringd (archief Nederlandse Ringcentrale, Heteren; stand 25 mei 1987). Er is een onderscheid gemaakt in vier leeftijdscategorieën, namelijk eerste-, tweede- en derdejaars meeuwen (respectievelijk tot en met juli van het eerste, tweede en derde levensjaar) en adulte vogels (vanaf augustus van het vierde levensjaar).

Terugmeldingen waarvan de vinddatum onnauwkeuriger was dan Euring code 4 (twee weken vóór en na de ringdatum bijtellen), de vogel bij het vinden al heel lang dood was of wanneer alleen de ring of poot plus ring werd gevonden, zijn niet gebruikt. Uiteindelijk bleven van de eerste groep 1241 en van de tweede groep 248 terugmeldingen over. Ring- en terugmeldingsgebieden werden in negen sectoren verdeeld: (1) oostelijke Noordzee: westkust Denemarken en noordwestkust BR Duitsland; (2) ZW-Oostzee: oostkust Denemarken, noordoostkust BR Duitsland en DDR; (3) Polen; (4) Baltische staten (Estland, Letland en Litouwen); (5) Noorwegen; (6) Zweden; (7) Finland; (8) NW-Rusland exclusief Baltische staten; (9) Groot-Brittannië.

Resultaten

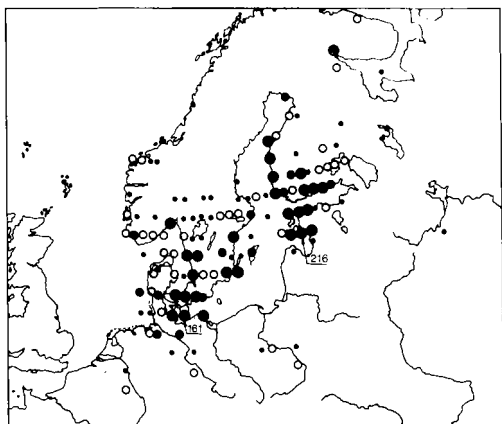
Herkomst Voor de beantwoording van de vraag welke Stormmeeuwen tot de broedpopulatie van een bepaalde sector kunnen worden gerekend, is in tabel 1 gekeken naar de gemiddelde afstand tussen de ringplaatsen in Nederland en de vindplaatsen in

het zomerhalfjaar in het buitenland. Uit de tabel blijkt dat in mei-augustus de adulte vogels op vergelijkbare gemiddelde afstanden van Nederland werden aangetroffen, hoewel de standaarddeviatie voor augustus aanzienlijk afwijkt van die van de overige drie maanden. Dit wordt deels veroorzaakt door enkele zeer verre terugmeldingen uit NW-Rusland. In zowel april als in augustus is een deel van de vogels waarschijnlijk op trek. Derhalve zijn deze maanden buiten beschouwing gelaten voor de beantwoording van de vraag waar de vogels thuishoren. De gemiddelde afstand tussen ring- en vindplaats van in Nederland teruggemelde en in het buitenland geringde pulli bedraagt 994.1 km (s.d. 467.6 km, n = 1241) en komt goed overeen met de waarden voor mei-juli in tabel 1.

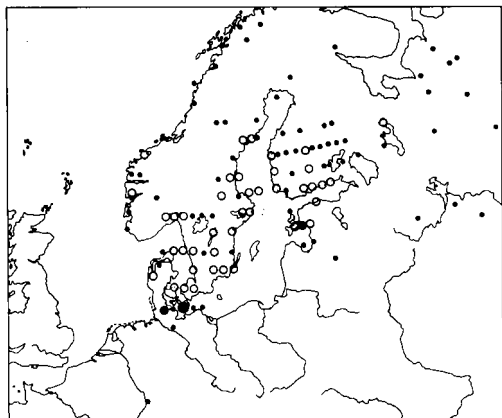
De buitenlandse Stormmeeuwen die in Nederland voorkomen, komen uit gebieden ten noorden en noordoosten van ons land (figuur 1, 2). Er is slechts één terugmelding van een als pullus geringde Stormmeeuw van de Shetlandeilanden die op Vlieland is aangespoeld. Deze terugmelding is verder buiten beschouwing gelaten. Het overgrote deel van de terugmeldingen heeft betrekking op gebieden rond de westelijke en de noordelijke Oostzee. Opvallend is het ontbreken van terugmeldingen van adulte vogels uit Polen. Uit Zweden ten noorden van 61° N en NW-Rusland ten oosten van de Witte Zee komen wel Stormmeeuwen naar Nederland (figuur 2), doch daar worden blijkbaar nauwelijks kuikens van Stormmeeuwen geringd. In drie van de onderscheiden sectoren (Noorwegen, Zweden en NW-Rusland) zijn, relatief minder

Tabel 1. Gemiddelde afstand (km) tot de ringplaats in april-augustus van als adult in het buitenland teruggemelde Stormmeeuwen die als volgroeid in Nederland werden geringd (tussen haakjes standaarddeviatie). *Mean distances (km) between places of ringing and recovery for Common Gulls ringed as a full-grown bird in the Netherlands and recovered abroad in April-August when adult (in parentheses s.d.).*

Maand Month	n	Afstand Distance	Mediaan Median
April	16	726 (377)	517
Mei	75	1015 (639)	847
Juni	73	1184 (565)	937
Juli	67	1191 (439)	1190
Augustus	17	1107 (999)	658

Figuur 1. Ringplaatsen van Stormmeeuwen die in het buitenland als pullus zijn geringd en in Nederland zijn teruggemeld. *Ringing places of Common Gulls ringed as pullus abroad and recovered in the Netherlands.*

Figuur 2. Vindplaatsen van in Nederland als volgroeide geringde Stormmeeuwen die in mei-juli als adult in het buitenland zijn teruggemeld. *Recovery places of Common Gulls ringed as full-grown birds in the Netherlands and recovered abroad during May-July when adult.*

pulli geringd dan geringde adulte vogels werden teruggemeld, voor de Baltische staten geldt het tegenovergestelde (tabel 2). Om inzicht in deze verschillen te krijgen, is in tabel 3 gekeken naar de omstandigheden die de terugmeldingskans kunnen beïnvloeden van als volgroeide geringde vogels. Per gebied blijken nogal wat verschillen te bestaan in afschot en ringactiviteiten. Alleen in ZW-Oostzee, de Baltische staten en NW-Rusland worden schijnbaar ook volgroeide Stormmeeuwen in het broedseizoen gevangen voor ringonderzoek. In Finland worden weinig Stormmeeuwen geschoten, in Zweden juist wel.

Voorkomen in tijd en verspreiding over Nederland Het aantal terugmeldingen per herkomstge-

bied uitgesplitst naar leeftijdsklasse staat weergegeven in figuur 3. Het hoge percentage eerstejaars vogels uit Noorwegen ten opzichte van de andere gebieden is opvallend. Het verschil is sterk significant ($X^2 = 6.88$, $P < 0.01$). Het voorkomen van eerstejaars Noorse vogels in Nederland is over het gehele jaar vrijwel gelijk aan het gemiddelde van de eerstejaars uit de overige gebieden.

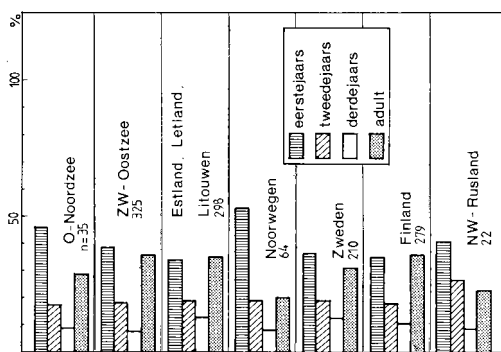
Stormmeeuwen met buitenlandse ringen worden het gehele jaar in Nederland aangetroffen. In mei-juli liggen de aantallen het laagst (per maand 3.9% van het totaal aantal teruggemelde vogels). In april en augustus-december ligt het gemiddelde hoger (7.3% per maand). Januari-maart geven de meeste terugmeldingen (14.8% per maand). Gedurende mei-juli neemt het aandeel teruggemelde Stormmeeuwen af naarmate de vogels ouder worden. Eerstejaars vogels geven in deze periode gemiddeld 4.1% terugmeldingen per maand, tweedejaars 6.1%, derdejaars 4.7% en adulte 2.2%. Bij de eerstejaars vogels komen de terugmeldingen uit mei-juli vooral van vogels uit ZW-Oostzee, Baltische Staten en Zweden en veel minder uit Oost-Noordzee, Noorwegen, Finland en NW-Rusland.

Vogels uit NW-Rusland en Finland geven in januari-maart verhoudingsgewijze de meeste terugmeldingen, Zweden de minste (bijlage). In augustus-december is dit beeld juist omgekeerd: 9.4% terugmeldingen per maand uit Zweden en 5.7% en 2.7% uit respectievelijk Finland en NW-Rusland. Dit zou er op kunnen wijzen dat vogels uit Finland en NW-Rusland, de verst van Nederland verwijderde broedgebieden, eerst in de loop van de winter naar ons land komen en dat een deel van de Zweedse vogels eerder doortrekt. Deze veronderstelling wordt bevestigd door het feit dat de gemiddelde afstand tussen ring- en vindplaats van in Nederland aangetroffen buitenlandse pulli in januari-maart 1091 km bedraagt en in augustus-december 900 km. Het verschil is significant ($t = 6.44$, $P < 0.01$, $n = 970$).

Tabel 2. Terugmeldingen van Stormmeeuwen gerangschikt naar gebied van herkomst: (A) in buitenland geringd als pullus en teruggemeld in Nederland en (B) geringd in Nederland als volgroeide vogel en teruggemeld in buitenland als adulte vogel. *Recoveries of Common Gulls arranged according to the area of origin: (A) ringed as pullus abroad and recovered in the Netherlands and (B) ringed in the Netherlands as a full-grown bird and recovered abroad in May-July when adult.*

Gebied Area	A	B	Totaal	X ²
Oostelijke Noordzee	35	4	39	0.7
ZW-Oostzee	325	47	372	1.8
Polen	7	0	7	—
Baltische staten	298	17	315	28.0*
Noorwegen	64	25	89	13.2*
Zweden	210	65	275	21.2*
Finland	279	40	319	1.6
NW-Rusland	22	17	39	26.1*
Totaal	1240	215	1455	

* $P < 0.01$; andere waarden niet significant *other values not significant*

Figuur 3. Leeftijd bij terugmelding in Nederland van Stormmeeuwen die in het buitenland zijn geringd. Age classes of Common Gulls ringed abroad when recovered in the Netherlands.

In het buitenland geringde pulli worden in Nederland voor 87.1% teruggemeld in de kustprovincies, hiervan respectievelijk 30.5% en 19.4% op het vasteland van de provincies Friesland en Noord-Holland. In december-maart bedraagt het percentage terugmeldingen uit de kustprovincies 89.9%. Voor de overzomeraars (mei-juli) is dit 84.1%.

Discussie

In Nederland komen het gehele jaar naast vogels die behoren tot de eigen populatie (Koopman 1988), Stormmeeuwen voor uit gebieden ten noorden en ten noordoosten van ons land. De verst verwijderde vogels komen uit NW-Rusland. Op het eerste gezicht lijken de meeste vogels uit de DDR, Estland, Zweden en Finland te komen (figuur 1, 2). Dit beeld wordt echter vooral veroorzaakt door de grote aantallen pulli die daar zijn geringd. Als wij kijken naar de terugmeldingen van adulte niet-opzettelijk bemachtigde vogels (tabel 3), blijken vooral Zweden en Finland de belangrijkste herkomstlanden te zijn. Waarschijnlijk is deze cate-

Tabel 3. Vindomstandigheden van in Nederland als volgroeide geringde Stormmeeuwen die in mei-juli in het buitenland als adulte vogels werden teruggemeld. Recoveries of Common Gulls ringed in the Netherlands as a full-grown bird and recovered abroad during May-July when adult.

A = opzettelijk gedood intentionally killed, B = gevangen door ringers, allezen ringen caught by ringers, rings read in the field, C = dood gevonden en dergelijke found dead.

Gebied	Omstandigheden waaronder bemachtigd Circumstances of recoveries			Totaal
	A	B	C	
Oostelijke Noordzee	1	1	2	4
ZW-Oostzee	20	13	14	47
Polen	0	0	0	0
Baltische staten	1	9	7	17
Noorwegen	10	1	14	25
Zweden	27	1	37	65
Finland	6	0	34	40
NW-Rusland	3	3	11	17
Totaal	68	28	119	215

rie in ons geval de meest representatieve, omdat de overige terugmeldingen van adulte Stormmeeuwen vooral worden veroorzaakt door afschot en vangactiviteiten van ringers. Het geringe aantal terugmeldingen uit Polen, Letland en Litouwen wordt veroorzaakt door het feit dat deze gebieden zeer kleine broedpopulaties Stormmeeuwen hebben (Cramp & Simmons 1983). Om het totale aantal terugmeldingen per herkomstgebied te kunnen vergelijken, is het noodzakelijk te weten hoeveel vogels per gebied zijn geringd.

De leeftijdsverhouding van de buitenlandse Stormmeeuwen is van alle herkomstgebieden vrijwel gelijk. Een uitzondering is Noorwegen. Uit dit land komen meer eerstejaars en minder adulte vogels dan uit de overige gebieden. Voor Noorse vogels is Groot-Brittannië het belangrijkste overwinteringsgebied (Cramp & Simmons 1983). Vermoedelijk steken adulte vogels rechtstreeks de Noordzee over. Eerstejaars Stormmeeuwen verspreiden zich na het vliegvlug worden in alle richtingen (Koopman 1988). Waarschijnlijk komt hierdoor een deel van de Noorse eerstejaars vogels via de kusten van West-Europa naar Nederland om hier te overwinteren. Voor een klein deel van de adulte Stormmeeuwen uit Noorwegen behoort Nederland echter tot het normale overwinteringsgebied. Veertig procent van de in Nederland als volgroeide geringde Stormmeeuwen die als adult in de broedtijd uit Noorwegen werden teruggemeld, waren reeds adult toen zij in Nederland werden geringd.

Voor al onvolwassen buitenlandse Stormmeeuwen overzomerer in ons land. Een groot deel van de Nederlandse eerstejaars vogels overzomert ten zuiden en ten westen van het geboortegebied. De subadulte vogels keren echter grotendeels terug naar de omgeving van de toekomstige broedgebieden (Koopman 1988). In die zin lijken de Nederlandse subadulte Stormmeeuwen enigszins af te wijken van de overzomeraars uit het buitenland. Jogi (1958, geciteerd in Cramp & Simmons 1983) vond inderdaad dat onvolwassen Estlandse Stormmeeuwen rond de Noordzee en de westelijke Oostzee overzomerer, dus ten westen van de toekomstige broedgebieden.

De talrijke terugmeldingen van Zweedse vogels uit de herfst in relatie tot de weinige terugmeldingen uit de wintermaanden suggereren een doortrek van deze populatie, terwijl de talrijkere Finse terugmeldingen uit de winter er op kunnen duiden dat deze vogels bij ons vooral overwinteren. Zweedse vogels blijken inderdaad verhoudingsgewijze meer in Groot-Brittannië en NW-Frankrijk te overwinteren dan Finse vogels (Cramp & Simmons 1983).

In de wintermaanden worden in Nederland geringde pulli van Stormmeeuwen in ons land vrijwel uitsluitend teruggemeld uit de westelijke helft

(Koopman 1988). Hierbij moet wel worden aange-tekend dat de meeste Nederlandse terugmeldingen ook betrekking hebben op in West-Nederland geringde Stormmeeuwen. Stormmeeuwen die op de Friese Waddeneilanden zijn geringd, werden in de winter wel teruggemeld uit Noord-Nederland. Buitenlandse Stormmeeuwen worden vooral in het noorden en westen van ons land aangetroffen, de gebieden waar de Nederlandse Stormmeeuwen die niet westtrekken ook overwinteren.

Dankzegging Mijn dank gaat uit naar Rinse Wassenaar van de Nederlandse Ringcentrale (Heteren) voor het beschikbaar stellen van de terugmeldingen van geringde Stormmeeuwen die op Nederland betrekking hebben. Wieberen Plantinga tekende de figuren.

Summary

Common Gulls visiting the Netherlands from abroad originate from northern and northeastern parts of Europe (up to NW. Russia), with the bulk coming from

Sweden (predominantly passing birds to southern wintering areas) and Finland (particularly genuine wintering birds). The proportion of first-year Norwegian gulls is larger than average. Probably relatively more adults from this country cross the North Sea to winter in the British Isles than others. Immature Common Gulls from abroad summer to some extent in the northern and western parts of the Netherlands.

Literatuur

- CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. (eds) 1983. The birds of the Western Palearctic, 3. Oxford University Press, Oxford.
- KOOPMAN K. 1988. De trek van de Nederlandse Stormmeeuwen *Larus canus*. *Limosa* 61: 125-132.

K. Koopman, Diligencelaan 11, 9351 PR Leek

Aanvaard voor opname 22 oktober 1989

Bijlage

Aantal terugmeldingen van als pullus in het buitenland geringd vogels, uitgesplitst naar gebied van herkomst en vindmaand (N = totaal aantal terugmeldingen). *Numbers of recoveries of Common Gulls ringed as a pullus abroad and recovered in the Netherlands per area of origin and month of recovery.*

Herkomstgebied <i>Area of origin</i>	Vindmaand <i>Month of recovery</i>					jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	N
	jan	feb	mrt	apr	mei								
Oostelijke Noordzee	11.4	20.0	5.7	5.7	5.7	0	2.9	11.4	20.0	5.7	8.6	2.9	32
ZV-Oostzee	12.6	13.2	12.9	7.4	4.6	4.0	4.6	6.8	7.7	7.7	9.6	8.9	328
Polen	14.2	28.6	0	0	0	0	0	0	28.6	0	0	28.6	7
Baltische staten	19.5	18.5	11.7	7.4	4.4	2.3	5.0	4.4	5.0	6.4	4.7	10.7	298
Noorwegen	15.6	14.1	12.5	7.8	3.1	3.1	1.6	9.4	10.9	6.3	7.8	7.8	64
Zweden	11.0	6.7	10.2	7.6	5.2	5.2	7.1	7.6	5.2	13.3	7.6	13.3	210
Finland	20.4	16.1	21.5	6.1	3.6	1.1	2.5	7.2	3.9	5.0	5.4	7.2	279
NV-Rusland	18.1	27.3	18.1	13.6	4.6	4.6	0	4.6	0	0	0	9.1	22
Totaal <i>Total</i>	16.0	14.6	13.9	7.2	4.3	3.0	4.3	6.6	6.3	7.4	6.8	9.6	1240
Aantal <i>Numbers</i>	198	181	172	89	54	37	54	82	78	92	84	119	1240